

Nr 318.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrad disposition av vissa marinens anslag; given Stockholms slott den 27 september 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Allan Vougt.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 september 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, fråga om ändrad disposition av vissa marinens anslag och anför därvid — under framhållande att ärendet delvis vore av sådan natur, att en fullständig redogörelse för det samma icke borde ske till statsrådsprotokollet men att ytterligare upplysningar kunde inhämtas genom de handlingar, som komme att tillställas riksdagens vederbörande utskott — följande.

Den av 1942 års riksdag antagna planen för fartygsbyggnader för flottan under femårsperioden 1942/47 upptog bland annat nybyggnad av ett antal

torpedbåtar av två typer, en mindre och en större. De mindre torpedbåtarna ha redan färdigställt, medan konstruktionsarbetet fortfarande pågår beträffande den större typen. För nybyggnad av torpedbåtar av sistnämnda typ ha inom den genom 1942 års försvarsbeslut fastställda kostnadsramen, på grundval av prisläget den 1 juli 1941, beräknats 7 500 000 kronor, varav 7 246 000 kronor ställts till marinförvaltningens förfogande av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till Marinen: Fartygsbyggnader för flottan. För ändamålet disponerar marinförvaltningen även vissa mindre belopp, som tillföras anslaget genom försäljning av utrangerad fartygsmateriel m. m.

I skrivelse den 21 juni 1946 har *marinförvaltningen* gjort framställning om ändrad disposition av ifrågavarande medel och därvid anfört i huvudsak följande.

Marinförvaltningens avsikt hade varit att igångsätta byggandet av de större torpedbåtarna så snart den försöksverksamhet beträffande framdrivningsmaskineri, för vilken särskilda medel tidigare ställts till förfogande, lett till önskat resultat. Emellertid hade dessa försök blivit fördröjda, med påföljd att beståndet av torpedbärande mindre enheter komme att understå vad som förutsatts i femårsplanens fartygsbyggnadsprogram. Denna minskning syntes böra motverkas genom nybyggnad av mindre torpedbåtar av i huvudsak befintlig typ. Därför talade även önskvärheten av att kunna uppehålla kontinuiteten i torpedbåtsvapnets utveckling. Behovet av mindre torpedbåtar accentuerades ytterligare genom den avgång, som skedde under de närmaste åren på grund av att ett antal båtar komme att utrangeras såsom förslitna och uttjänta.

Med anledning av vad sålunda anförts syntes det därför marinförvaltningen ändamålsenligt, att de för stora torpedbåtar för budgetåret 1946/47 avsedda medlen delvis utnyttjades för nybyggnad av mindre torpedbåtar av i huvudsak samma typ som under femårsperioden byggts vid svenskt varv men med vissa av erfarenheterna betingade konstruktionsändringar. Ehuru under nuvarande förhållanden en sådan omkonstruktion beräknades draga en icke obetydlig tid, skulle nybyggnad av båtar av denna typ kunna igångsättas under budgetåret 1946/47. Av det disponibla beloppet, 7 500 000 kronor, borde dock ett belopp av 3 500 000 kronor reserveras för påbörjandet av större torpedbåtar, så snart de tekniska förutsättningarna därtill föreläge. Kostnaden för en mindre torpedbåt av här föreslagen utformning beräknades till 1 400 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 inberäknat kostnad för ordinarie och reservmotorer. Vid nuvarande prisläge syntes kostnaden uppgå till cirka 1 600 000 kronor. Marinförvaltningen kunde emellertid för dessa båtar utnyttja befintliga motorer, som inköpts för tidigare anvisade särskilda medel. Därigenom kunde kostnaden nedbringas till 1 000 000 respektive 1 150 000 kronor per båt. För det till den 1 juli 1941 hänförliga beloppet, (7 500 000 — 3 500 000 =) 4 000 000 kronor, som skulle bliva tillgängligt, beräknades sålunda kunna byggas fyra mindre torpedbåtar. För täckande av prisstegringar efter den 1 juli 1941 avsåg marinförvaltningen att framdeles äska särskilda medel.

Åberopande det anförda har marinförvaltningen hemställt om bemyndigande att av de medel, enligt prisläget den 1 juli 1941, som från och med den 1 juli 1946 ställts till ämbetsverkets förfogande för nybyggnad av större torpedbåtar under femårsperioden 1942/47, använda 4 000 000 kronor för nybyggnad av fyra mindre torpedbåtar av i huvudsak befintlig typ.

Överbefälhavaren har i avgivet utlåtande förklarat sig icke ha något att erinra mot marinförvaltningens framställning.

Såsom närmare framgår av 1945 års statsverksproposition har under förenämnda anslag till Marinen: Fartygsbyggnader för flottan upplagts ett särskilt konto, benämnt Besparingar å äldre anvisningar, till vilket successivt överförs disponibla besparingar å äldre anvisningar under detta eller andra till fartygsbyggnader för flottan avsedda anslag, dock icke anslag å förskottsstat eller anslag till täckande av anvisning å förskottsstat. Enligt 1945 års riksdags beslut skola å kontot disponibla medel — i den mån de icke efter Kungl. Maj:ts beprövande finnas böra utnyttjas för eventuellt uppkommande oförutsedda kostnadsökningar å andra fartygsbyggnader — enligt riksdagens beprövande utnyttjas för nedbringande av behovet av fortsatta anslag till fartygsbyggnader för flottan eller för med dessa anslag eljest avsedda ändamål.

I två särskilda skrivelser den 27 juni 1946 har *marinförvaltningen* hemställt att för anskaffning av ekoradio- och hydroakustisk materiel få disponera vissa delar av behållningen å ifrågavarande konto ävensom vissa besparingar, som uppkommit å andra för marinen anvisade materielanskaffningsanslag.

Såvitt avser ekoradiomateriel har marinförvaltningen anfört i huvudsak följande.

Med den kännedom som man numera ägde om ekoradios möjligheter och vad den presterat under kriget, framstode det som ett oavvisligt behov, att svenska flottans fartyg snarast försåges med ekoradioinstallationer i erforderlig omfattning för att tillförsäkra flottan operationsfrihet. Även för kustartilleriets verksamhet vore tillkomsten av ekoradio av stor betydelse, bland annat därigenom att kustartilleriet kunde insättas även under ogynnsamma siktförhållanden. I marinförvaltningen verkställd utredning angående behovet av ekoradiomateriel för marinen hade givit till resultat, att kostnaderna för fullständig utrustning med denna oundgängligen erforderliga materiel skulle komma att, såvitt nu kunde bedömas, belöpa sig till omkring 40 miljoner kronor för flottan och omkring 20 miljoner kronor för kustartilleriet. När femårsplanen 1942/47 för försvaret uppgjorts, hade behovet av ekoradiomateriel icke kunnat förutses, varför medel härför icke upptagits inom kostnadsramen. Enär marinförvaltningen ansåge det vara av största betydelse ur stridsberedskaps- och utbildningssynpunkt att snarast kunna anskaffa så stort antal ekoradioanläggningar som möjligt, hade marinförvaltningen undersökt, huruvida sådana besparingar föreläge, som skulle kunna tagas i anspråk för anskaffning av ekoradiomateriel redan under budgetåret 1946/47.

Av undersökningen framginge, att av behållningen å förenämnda konto Besparingar å äldre anvisningar kunde disponeras 3 667 000 kronor. Å reservationsanslaget till Marinen: Anskaffning av artilleri- och annan teknisk materiel, anslagsposterna Automatkanoner jämte ammunition för vissa fartyg, Luftvärnsmateriel m. m. för flottans fartyg samt Anskaffning av artilleri- och annan teknisk materiel, föreläge vidare besparingar å respektive 170 000, 15 000 och 370 000 kronor eller tillsammans 555 000 kronor. Å reservationsanslaget till Marinen: Förstärkning av kustartilleriförsvaret beräknades slutligen besparingar komma att föreligga å sammanlagt 1 220 000 kronor, varav 630 000 kronor hänförde sig till kostnader för anskaffning av 10,5 cm luftvärnskanonbatterier och 590 000 till kostnaderna för anskaffning av rörliga 21 cm kanonbatterier.

Marinförvaltningen har nu hemställt att för anskaffning av ekoradiomateriel för flottan och kustartilleriet få disponera angivna besparingar. Ämbetsverket har förutsatt, att anslagsmedlen i mån av behov skola få disponeras för anskaffning även av ekoradiotändrör för luftvärnsammunition.

Beträffande den hydroakustiska materielen har marinförvaltningen anfört bland annat följande.

Marinförvaltningen hade sammanställt sina egna erfarenheter från den hydroakustiska materielen med de uppgifter angående densamma, vilka inhämtats bland annat genom till utlandet utsända studiedelegationer. Den hydroakustiska materielen hade vid strid mellan ubåtar och övervattensfartyg lika stor betydelse som ekoradion vid strid mellan övervattensfartyg eller mellan övervattensfartyg och flyg. Utvecklingen hade under kriget gått mycket snabbt. En bidragande orsak därtill hade varit att en del av de utomordentliga framstegen inom ekoradiotekniken direkt kunnat utnyttjas inom hydroakustiken.

Under kriget hade tre olika typer av hydroakustiska hjälpmedel med olika arbetsuppgifter använts, nämligen hydrofoner samt perifoner för övervattensfartyg och för ubåtar. I marinförvaltningen verkställd utredning angående oundgängligen nödvändig anskaffning av hydroakustisk materiel för flottan gäve vid handen, att kostnaderna därför belöpte sig till cirka 7 000 000 kronor. Av detta belopp syntes 1 320 000 kronor kunna bestridas av behållningen å förenämnda konto Besparingar å äldre anvisningar.

Marinförvaltningen har sålunda hemställt att för anskaffning av hydroakustisk materiel få disponera 1 320 000 kronor av behållningen å förenämnda konto.

Overbefälhavaren har anfört, att det med hänsyn till materielens betydelse för marinens stridsduglighet vore angeläget, att den föreslagna anskaffningen komme till stånd, varför framställningarna tillstyrktes.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till den inom 1945 års försvarskommitté pågående utredningen rörande försvarets framtida organisation måste självfallet frågor rörande anskaffning av ny materiel för försvaret prövas med en viss försiktighet. Endast sådan materiel, som med säkerhet kan beräknas erforderlig i den blivande organisationen, bör bliva föremål för anskaffning. De förslag, som marinförvaltningen nu framlagt, synas mig ur dessa synpunkter godtagbara. Vilken utformning försvarsorganisationen än erhåller, torde densamma komma att omfatta torpedbärande fartyg av lättare typ. Den ersättningsanskaffning som nu föreslås innebär, att möjlighet skapas att ytterligare några år bibehålla torpedbåtsvapnet vid dess nuvarande styrka. Med hänsyn till den försening, som uppkommit beträffande konstruktionen av större torpedbåtar, synes det välbetänkt att för närvarande inrikta anskaffningen på mindre båtar. Jag tillstyrker alltså, att av de medel, som i den för femårsperioden 1942/47 gällande fartygsbyggnadsplanen beräknats för nybyggnad av större torpedbåtar, ett belopp av 4 000 000 kronor må disponeras för nybyggnad av torpedbåtar av mindre typ. Det angivna beloppet hänför sig till prisläget den 1 juli 1941. Merkostnader på grund av prisstegring efter nämnda tidpunkt

torde få bestridas från de anslag till fartygsbyggnader för flottan, som anvisas för tid efter utgången av femårsperioden 1942/47.

Av krigserfarenheterna framgår, att ett sjöförsvär icke kan göras effektivt, om icke modern ekoradio- och hydroakustisk materiel finnes tillgänglig i erforderlig omfattning. Den anskaffning av dylik materiel, som nu föreslås, är av den begränsade omfattning, att den bör kunna komma till stånd utan avvaktan på resultatet av försvarskommitténs arbete. Mot det av marinförvaltningen föreslagna sättet för kostnadernas bestridande har jag intet att erinra.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att i det föregående berörd materielanskaffning för marinen må komma till stånd samt att de med densamma förenade kostnaderna må bestridas på sätt av marinförvaltningen föreslagits.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Stig Roswall.
